

2
gratia, fide, charitate, ceterisque virtutibus, quæ sunt anima Christianæ Religionis, quoniam ad Theologos pertinet tota hæc disputatio. Nos de iis agemus, quæ propria Juris Canonici sunt; & ordiemur à Sacramentis, quæ Christus Dominus ad æternam hominum salutem instituit.

TITULUS II.

DE SACRAMENTIS.

- | | |
|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| I. Sacramentum quid? | mortuorum. |
| II. Vis, & natura sacramenti. | XI. Quæ sacramenta characterem imprimant? |
| III. Antiquorum sacramentorum à novis diversitas. | XII. Sacramenta alia necessaria, alia singulis non necessaria. |
| IV. Divisio sacramentorum Legis veteris. | XIII. & XIV. Sacramentorum Minister. |
| V. Sacramentorum novæ Legis numerus. | XV. & XVI. Ejus intentio qualis esse debeat? |
| VI. & VII. Eorum materia, & forma. | XVII. Intentio suscipientis sacramentum. |
| VIII. Gratia & character. | XVIII. ad XX. Ritus & cæremonia sacramentorum. |
| IX. Gratia ex opere operato procedit. | |
| X. Sacramenta vivorum, & | |

§. I.

Sacramenti in re cum Civili, tum Ecclesiastica multiplex significatio est. Nam & jusjurandum (1), & pecunia, quam olim litigantes apud Pontificem, aut in æde sacra deponebant (2), & arcenum (3), atque mysterium (4), & interdum etiam sacer quilibet ritus, ac cæremonia sacramentum appellatur (5). Nos hoc loco sacramentum dicimus invisibilis gratiæ visibile signum ad sanctificationem nostram divinitus institutum (6).

(1) *Auth. Sacramenta puberum Cod. Si advers. vendit.* Hinc jusjurandum, quo milites suam Imperatori fidem obligabant, sa-

3
gramentem militare, & milites ipsi sacramento obstricti dicebantur *Leg. 8. ff. de Accusation.*, *Leg. 11. ff. Ad L. Jul. de Adulter.*, *Leg. 13. ff. de Re militar.*, *Leg. 14. ff. de His quæ ut indign.*, *Leg. 8. §. 1. Cod. ad L. Jul. majest.*

(2) Litigantes initio iudicii certam pecuniæ vim apud Pontificem, aut in æde sacra deponebant ea lege, ut victor, peracto iudicio, suam repeteret, victus autem poenæ causa arario relinqueret. Unde & hæc pecunia deposita, & inita super ea stipulatio sacramentum dicebatur. Confer Jacobum Gutherum *de Jur. Pontific. lib. 4. cap. 21.*

(3) Apostolus *ad Ephesios IX. 11.* ut notum faceret, inquit *sacramentum voluntatis suæ*, *Tob. XII. 7.* sacramentum regis abscondere bonum est; & *Daniel c. 11. v. 18.* ut quærent misericordiam à facie Dei cæli super sacramento isto.

(4) Apostolus *ad Colossen. I. 27.* incarnationem Christi Domini appellat sacramentum. S. Augustinus *Serm. 227. col. 973. tom. 5. edit. Maurin. Venet. 1751.* memorat exorcismi sacramentum, & *lib. 2. de Peccator. merit. & remiss. cap. 26. col. 62. tom. 10.* panem benedictum, & salem catechumenis dari solitum sacramentum vocat; quo eodem verbo utitur Concilium Carthaginense III. *Can. 5.* apud Labbæum *tom. 2. col. 1400. ed. Venet.* Similiter S. Paulinus *Ep. 50. num. 4. & 15. col. 288. & 294. edit. Muratorii Veronæ* mysterium sacramentum appellat.

(5) Ita orationis Dominicæ sacramenta dixisse videtur S. Cyprianus *de Orat. Dominic. pag. 189. ed. Rigaltii Paris. 1666.* Communes christianorum preces in divinis celebrandis officiis similiter à Patribus dictæ sunt sacramenta; & huc spectat S. Ambrosius *lib. 3. de Virgin. cap. 3. tom. 3. col. 212. ed. Maurin. Venet. 1751.*

(6) Definitionem huic simillimam Augustini nomine proponit Gratianus *in Can. 32. dist. 2. de Consecr. sacramentum*, inquit, *est invisibilis gratiæ visibilis forma*; quæ definitio his concepta verbis apud Augustinum nusquam extat; sed tamen, ut in eum locum mōent Romani Correctores, ex Augustini verbis *in lib. de Catechiz. rud. cap. 26. col. 293. tom. 6. edit. indic.* desumpta est. Explicatius Catechismus Romanus *part. 1. cap. 1. num. 11.* sacramentum definit, *rem sensibus subjectam, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet.*

§. II. Tria igitur sunt, quæ ad sacramentum pertinent, divina institutio, visibile signum, & invisibilis gratia, quæ externo illo signo confertur, & de-

signatur. Nam summus dominator, & artifex rerum Deus, ut quæ occulta ejus virtute efficiuntur, facilius imbecillitas, fragilitasque humani generis intelligeret, eam ipsam virtutem declaravit signis, quæ sub sensu cadunt (1), eaque esse voluit quasi pignora divinarum promissionum (2), & remedia ad animarum salutem vel tuendam, vel recuperandam (3), & vincula christianæ societatis, notasque, & symbola, quibus ejus fidem testatam faceremus (4), quibusque fideles internoscerentur (5).

(1) Præclare S. Joannes Chrysostomus *Hom. 82. in Matth. num. 4. pag. 787. tom. 7. ed. Montfauconii Paris. 1727. Si incorporeus, inquit, esses, nuda tibi illa, & incorporea dona tribuisset; sed quia corpori conjuncta est anima, in sensibilibus spiritualia tibi largitur.*

(2) Egregie Catechismus Romanus *part. 2. cap. 1. n. 14. Quemadmodum, inquit, in veteri testamento Deus fecerat, ut magni alicujus promissi constantiam signis testificaretur; ita etiam in nova lege Christus Salvator noster cum nobis peccatorum veniam, cælestem gratiam, Spiritus Sancti communicationem pollicitus est, quædam signa oculis, & sensibus subjecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare numquam possemus.*

(3) Confer S. Ambrosium *de Sacram. opp. tom. 3. pag. 440. edit. Maurin. Venet. 1751.*

(4) Sacramentis enim fidem nostram in hominum conspectu declarare, atque omnibus illustrem, ac manifestam facere videmur; & huc spectat Apostolus *ad Roman. X. 10. Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.*

(5) *In nullum nomen religionis, inquit S. Augustinus Contra Faustum lib. 19. cap. 11. col. 319. tom. 8. edit. indit., sine verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium consortio colligentur. Utrumque igitur præstant novæ legis sacramenta; scilicet & fideles ab infidelibus distinguunt, & ipsos fideles inter se sancto quodam vinculo conjungunt.*

§. III. Sua etiam sacramenta habuit vetus Testamentum, eaque umbræ, & figuræ erant venturi Servatoris; verum sacramenta novæ Legis Christum

jam natum exhibent (1). Scilicet tantum fide in Christum servari homines possunt (2). Itaque, ut hanc fidem sustineret, abundans misericordia, & clementia Deus instituit sacramenta, quæ vel venturum Christum adumbrarent, vel jam natum ostenderent; & vero tum ante, tum post Christi adventum fides in Servatorem illustrius excitari, foverique non poterat, quam externis signis, quibus homines fidem suam manifestam facerent.

(1) *Sacramenta novi testamenti, inquit S. Augustinus in Psalm. 73. col. 769. tom. 4. opp. cit. ed. Venet., dant salutem, sacramenta veteris testamenti promiserunt Salvatore.*

(2) *Apostolus II. ad Corinth. V. 19., & ad Galat. II. 16. Itaque ab exordio generis humani, inquit Augustinus Ep. 102. ad Deogratias col. 277. tom. 2. indic. edit., quicumque in eum (Christum) crediderunt, eumque utcumque intellexerunt, & secundum ejus præcepta pie, & juste vixerunt, quandolibet, & ubilibet fuerint, & per eum procul dubio salvi facti sunt. Confer eundem S. Augustinum ad Bonifacium contr. duas epist. Pelagian. lib. 3. cap. 4. col. 450. tom. 10., & de Nuptiis & concupiscen. lib. 2. cap. 11. col. 313. eod. tom. 10. S. Ignatium martyrem Ep. ad Magnes. apud Cotelerium pag. 153. tom. 2. PP. Apostolic. edit. Amstelædami 1724., S. Justinum Dialog. num. 64. pag. 161. edit. Paris. 1742. S. Thomam in Sum. par. 3. quæst. 61. art. 3.*

§. IV. Sacramentorum legis Mosaicæ multiplex erat genus. Quædam enim pertinebant ad consecrationem, sive institutionem populi, aut ministrorum in cultu Dei, ut *circumcisio, & Sacerdotum consecratio*; quædam sacrarum rerum usu constabant, ut *agni Paschalis in azymis comestio* quoad Populum, *oblatio victimarum, esus propositionis, &c.* quoad Sacerdotes; quædam denique erant, per quæ divini cultus impedimenta removebantur, nimirum legales sordes, & crimina, ut *purificationes, ac lustrationes, & sacrificia piacularia*, præsertim *vaccæ rufæ, & hirci emissarii* (1). Verum hæc sacramenta Hebræis tantum divina lege erant necessaria, non item reliquis

gentibus, quæ etiam sine his externis signis æternam salutem consequi poterant, modo cum aliqua mediatoris fide legem naturalem observarent (2).

(1) Divisionem hæc sacramentorum antiquæ Legis tradit S. Thom. 1. 2. quæst. 102. art. 5. Consule Natalem Alexandrum *Histor. Eccles. in IV. mundi ætatem dissert. 3. art. 4. tom. 1. pag. 361. edit. Venet. 1776.* De hirco emissario vide Levit. c. xvi. v. 7. & seq. ibique Calmetum in *Comment.*

(2) Vide S. Augustinum *de Civit. Dei lib. 18. cap. 47. col. 530. tom. 7. opp. ed. Maurin. Venet. 1732.* Theodorostum *Interrog. 68. in Genes. opp. tom. 1. pag. 53. edit. Paris. 1642.*, S. Gregorium M. *Præfat. in lib. Job col. 9. tom. 1. opp. edit. Maurin. Paris. 1705.* Iisdem tamen judaicis sacramentis tenebantur etiam Proselyti *Exod. XII. 48.* advenæ scilicet, qui ex gentibus ad Judæos transiverant.

§. V. Sublatis Christi morte sacramentis, & cæremoniis Hebræorum, quoniam cessare oportebat umbras adventu ejus, quem figurabant (1), christiana sacramenta, jam nati mediatoris symbola, Christus Dominus instituit. Ea vero septem numero sunt, scilicet Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, Extrema-Unctio, Ordo, Matrimonium (2). Quæ singula vera esse Catholicæ Ecclesiæ sacramenta, nec plura, quam septem hæc, à Christo esse instituta, explorata fidei doctrina est (3).

(1) *Prima sacramenta*, inquit Augustinus *Contra Faustum lib. 19. cap. 13. col. 320. tom. 8. laud. edit.*, quæ celebrabantur, & observabantur ex lege, prænuntiativa erant Christi venturi. Itaque hæc sacramenta ideo sunt ablata, quia ea suo adventu Christus implevit, uti pergit Augustinus *loc. cit.*, quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata sunt, & ideo ablata, quia impleta... & alia sunt instituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. Quod etiam tradit *lib. de Vera Relig. cap. 17. tom. 1. col. 758.*, de *Doctrina Christi lib. 3. cap. 9. tom. 3. par. 1. col. 49.*, & *Ep. 54. tom. 2. col. 124.*

(2) Concilium Tridentinum *Sess. 7. can. 1. de Sacrament.*

(3) Late de hoc catholicæ fidei dogmate contra Lutheranos, Calvinianos, ceterosque hæreticos disputant Juevinius *de Sacram.*

dissert. 1. de sacram. in gener. quæst. 2. cap. 4., Drouvenius *de Re Sacrament. lib. 1. quæst. 3. cap. 2.*, aliique Scriptores rerum Theologicarum.

§. VI. Jam duabus veluti partibus constant sacramenta, signo sensibili, quod sensibus subjicitur, & re invisibili, quæ sensus fugit. Signum sensibile constat ex materia, hoc est ex re, qua conficitur sacramentum, & ex forma, nimirum ex verbis, quæ in eo conferendo adhibentur (1). Atque in hoc ritu, qui ex rebus, & verbis divina auctoritate conficitur, sacramentum consistit, cum res à verbis sejunctæ sacramenta non sint, sed per verba ad sacrum usum determinentur (2).

(1) Voces materia, & forma ex Peripatetica philosophia arreptæ sunt, atque eas primus usurpasse videtur Guilelmus Antiodorensis, qui sæculo XIII. vitæ usura fruebatur, eum postea sequuti sunt Alexander de Hales, Albertus M., D. Thomas, ac denique Ecclesia universa. Ante hoc tempus in sacramentis res, & verba distinguebantur. Ita Tertulianus *de Præscript. cap. 40. pag. 216. ed. Venet. 1744.* ait, dæmonem in suis idolorum mysteriis res sacramentorum divinarum æmulari. Dicebantur etiam communiter mystica symbola, sacra signa, Religionis initia, seu initiationes, & sacramenta. Paulo distinctius interdum designabantur per elementum, & verbum; quo sensu Augustinus *in Can. 54. c. 1. q. 1.* agebat: *accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.* Sed primum Latinos, postea Græcos vocabula illa materiam & formam usurpasse ostendit Morinus *de Sacr. ordinat. part. 3. exerc. 1. cap. 3.*

(2) *Detrahe verbum*, inquit Augustinus *in Can. 54. c. 1. q. 1.*, & *quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.*

§. VII. Materia vel remota, vel proxima est. Remotam dicimus rem ipsam, quam in conferendo sacramento adhibemus, qualis est aqua, oleum &c.; proximam vocamus ipsum rei usum, uti est ablutio, unctio &c. Forma aut pura, sive absoluta est, aut conditionalis. Hæc in iis sacramentis adhibetur, quæ

iterari non possunt, cum incertum est, rectene collata fuerint, an secus (1).

(1) Conditionalis formæ expressa mentio primum occurrit VIII. sæculo in statutis S. Bonifacii Episcopi Moguntini, quæ condita sunt circa annum 745., extantque apud Dacherium *Spicileg. tom. 1. cap. 28. pag. 508. edit. Paris. 1723.* itemque in Capitularibus Caroli M. apud Baluzium *lib. 6. cap. 184. t. 1. col. 638. edit. Venet. 1772.* unde idem decretum excerpit, suæque canonum collectioni *tit. 11. c. 17.* adiecit Isaac Episcopus Lingonensis apud Harduinum *Collect. Concil. tom. 5. col. 447. edit. Paris.* Ex quo recte colligit Edmundus Martenius *de Antiquis Eccles. Ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 1. art. 16. num. 10. pag. 59. edit. Antuerpiæ seu Venet. 1763.* quantum à vero aberraverint, qui conditionalem hanc formam primum à Scholasticis inventam, atque in Ecclesiam invectam putarunt, cum ea revera multo ante Scholasticorum ætatem adhiberetur. Ante sæculum VIII. sacramenta, quæ repeti nequeunt, nulla adjecta expressa conditione repetebantur, cum plane incertum erat, collata ne, & an recte collata fuissent. Non inde tamen confici potest, quod aliquibus visum est, antiquam Ecclesiam sine ulla prorsus conditione conferre consuevisse sacramenta, quæ iterari non possunt. Non erat quidem disertis verbis concepta conditio, quæ tantum VIII. sæculo expressa esse cœpit, sed erat tamen conditio tacita, quæ eodem redibat; & Ecclesia, quæ semper rebaptizantium hæresim damnavit, baptismum repeti voluit, quatenus non constaret, num collatus, aut num recte collatus fuisset. Nam non monstratur, iteratum, quod non certis indicibus ostenditur rite peractum, uti loquitur S. Gregorius M. *Ep. 17. lib. 14. ad Felic. col. 1279. opp. tom. 2. ed. Maurin. Paris. 1705.* Quod ante Gregorium docuerat S. Cyprianus *Ep. 69. ad Magnum pag. 297. edit. Amstelædami 1700.*, cum de vi baptismi clinicorum per aspersionem dati interrogatus fuisset, itemque S. Leo M. *Ep. 139. p. 490. par. 2. opp. edit. Rom. 1755.*, & Patres Concilii Carthaginensis V., qui, eum quæreretur, quid agendum esset de pueris, qui num baptizati essent, nemo certo sciebat, responderunt *Can. 6. col. 987. tom. 1. collect. Harduini, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari.* Placuit hæc canonis verba describere, ut facile deprehendatur error Auctoris Delectus actor. *Eccles. univers. qui in notis ad eundem Canon. tom. 2. col. 169. Lugduni 1706. trepidationem, & dubitationem interpretatur conditionem, quasi omnis conditio à Carthaginensibus Pa-*

tribus rejecta fuerit. Trepidatio, & dubitatio Patribus est incertus, ancepsque animus, propter quem illam ad synodum controversiam detulerant, qui dubitabant, num in illo rerum discrimine baptismum repetere oporteret. Evellunt hunc scrupulum Concilii Patres ajentes, baptismum esse repetendum, *ne ista trepidatio* (quod certe de conditione intelligi nequit) *eos faciat sacramentorum purgatione privari.* Idem quoque de iisdem infantibus respondit Gregorius II. *Epist. 2. num. 9. col. 1859. tom. 3. collect. concil. Harduini.* Ecclesia igitur, cum eorum baptismum repeti volebat, & simul etiam damnabat hæresim rebaptizantium, non aliter illud fieri voluit, quam cum tacita, animoque retenta conditione: *si non es baptizatus.* Quæ conditio, uti dixi, sæculo VIII. verbis expressa esse cœpit, eamque disciplinam sua jam ætate multis in locis receptam probavit, & ubique servari jussit Alexander III. *in cap. 2. de Baptismo*, ac denique confirmavit Joannes XXII. apud Raynaldum *ad ann. 1333. num. 42. tom. 5. pag. 566. edit. Lucæ 1750.* Nunc igitur conditionalis forma adhibetur in sacramentis, quæ iterari non possunt; verum ea non temere, & inconsulto adhibenda est, sed cum adest probabilis dubitatio, ac re primum cognita, & quæsitâ diligenter uti monet Catechismus Romanus *par. 2. cap. 2. num. 57.* Confer Benedictum XIV., qui ea de re late disserit *in Instit. Eccles. Instit. 8. & 84., & de Synod. Diæces. lib. 7. cap. 6.* Disputant Theologi, num etiam in sacramento poenitentiae conditionalis absolutio tribui possit, cum scilicet incertum est, num minister necessaria verba pronunciaverit, aut num is, qui absolutionem obtinet, ad eam suscipiendam aptus, & idoneus sit. Hujus conditionalis formæ in sacramento poenitentiae initium plerique repetunt à sæculo XVI., sed revera ejus est expressa mentio apud Joannem Gersonium, qui ineunte sæculo XV. vitam agebat *in tractat. de Schismate pag. 79., de Unit. Eccles. pag. 118. in Responson. ad interrogat. Chartusian. pag. 461. tom. 2. opp. edit. Antuerpiæ 1706.* Vide Jueninium *de Sacramen. dissert. 1. de sacram. in gener. quæst. 3. cap. 3. art. 2., Tournelyum Prælect. theolog. tom. 7. de Sacram. in gener. quæst. 1. art. 4. concl. 2., & Benedictum XIV. de Synod. diæces. lib. 7. cap. 15.,* qui de ea re copiose disputant.

§. VIII. Res invisibiles, quas signa illa externa significant, & continent, duæ præcipuæ sunt, gratia, & character. Gratia communis est omnibus sacramentis. Nam quisquis ea rite, & recte suscipit,

hoc est nullo posito aut contrariæ voluntatis, aut pravæ dispositionis obice, is gratiam accipit, quam Theologi *sanctificantem* appellant. Hæc autem non solum peccata remittit; sed justificat, & renovat interiorem hominem, qui ex injusto fit justus, & ex inimico amicus Dei, ut sit heres secundum spem vitæ æternæ, uti docet Synodus Tridentina (1).

(1) Sess. 6. de Justificat. cap. 7.

§. IX. Gratiam sacramenta conferunt suapte vi, & natura, sive, ut inquit Theologi, *ex opere operato* (1). Itaque non ex meritis suscipientis, aut conferentis sacramentum vis ejus æstimatur, sed ea tota profluit à Christo, qui per ipsum opus, quod Minister rite conficit, divinam gratiam hominibus tribui voluit (2). Qua in re sacramenta novæ Legis valde differunt à veteribus, quæ tantum mediatoris fidem sustinebant, cum salus esset à fide suscipientium, aut parentum, neque sua vi gratiam conferebant (3).

(1) Conc. Tridentinum Sess. 7. de Sacramen. Can. 8.

(2) S. Augustinus lib. 4. Contr. Crescon. cap. 16. col. 493. opp. tom. 9. ed. Venet. 1733. non eorum meritis docet, à quibus ministratur, aut eorum, quibus ministratur, constare baptismum, sed propria sanctitate, atque veritate propter eum, à quo institutus est. Eadem habet Anastasius P. Ep. ad Anastas. Imper. cap. 8. pag. 274. apud Pithoeum Cod. Canon. Paris. 1687. Consentiant Græci, & Latini Patres, quos cumulat Drouvenius de Re Sacramen. quæst. 4. cap. 1. Ecclesia, ut hæc catholica veritas planius populo fideli proponeretur, invenit vocabulum *operis operati*, quo circa ætatem D. Thomæ Aquinatis uti coepit. Disputant vero inter se Thomistæ et Scotistæ de modo, quo sacramenta gratiam elargiuntur. Illi nimirum sacramenta causam *physicam* gratiæ esse contendunt, hi vero tantum causam *moraalem*, hoc est non ipsis sacramentis velut inditam esse gratiam, sed per ea moveri Deum ad gratiam elargiendam; excepta Eucharistia, quæ ex se gratiam effundit, quoniam ipsum gratiarum fontem Christum continet.

(3) Apostolus ad Galat. IX. 9. vetera sacramenta infirma, & egena elementa vocat.

§. X. Non eodem modo sese gratia explicat in omnibus sacramentis. Nam quædam hominem mortuum veneno peccatorum excitant, & revocant ad vitam spiritualem, uti sunt Baptismus, & Pœnitentia, quæ conferunt *primam gratiam*, & mortuorum sacramenta appellantur. Reliqua sacramenta *vivorum* dicuntur, quod dantur iis, qui vivi sunt gratiæ, eaque superfundunt *gratiam secundam*, prioris incrementum, & robur.

§. XI. Præter gratiam, quæ communis est omnibus sacramentis, quædam sunt, quæ conferunt etiam characterem, hoc est notam quamdam impressam, & insculptam animo, quæ deleri non potest (1). Hujusmodi sunt Baptismus, Confirmatio, Ordo, per quæ sacramenta fixa, certaue nota efficitur aut Dei filii, aut Christi milites, aut christianæ religionis ministri, ac sacerdotes. Et quia character semel animo impressus semper manet, idcirco tria hæc sacramenta nefas est iterare; iterantur cetera, quæ non imprimunt characterem.

(1) Concilium Tridentinum Sess. 7. Can. 9. de Sacramen. Hujus signi, & characteris satis perspicue meminit Apostolus II. ad Corinth. 1. 21. & 22. Qui unxit nos Deus, ait, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris: & ad Ephesios 1. 14. IV. 30. In quo & credentes, inquit, signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Apostolicam hanc doctrinam explicatius tradiderunt antiqui Patres, præsertim S. Hermas Pastor lib. 3. Simil. 9. num. 16. apud Cotelerium PP. Apostol. pag. 120. tom. 1. edit. Amstelædami 1724 S. Cyprianus Ep. 68. p. 258. ed. Amstelæd. 1700., S. Cyrillus Hierosolymitanus Cateches. 17. num. 35. pag. 282., & Procatech. num. 16. pag. 12. edit. Paris. 1720. quorum primus baptismum sigillum filii Dei, alter signum Dei, postremus signaculum sanc-

tum, & indelebile appellat. Diserte etiam S. Epiphanius *Hæres. 8. lib. 1. n. 6. tom. 1. pag. 19. edit. Colonia 1682.* S. Basilius *in Exhort. ad Baptism. hom. 13. t. 2. p. 117. edit. Montfaucon. Paris. 1721.*, S. Joannes Damascenus *de Fid. orthodox. lib. 4. cap. 9. opp. tom. 1. pag. 261. edit. Lequienii Venet. 1748.*, S. Ambrosius *de Spiritu S. lib. 1. cap. 6. num. 79. opp. tom. 4. col. 22. ed. Maurin. Venet. 1751.*, & S. Augustinus *de Baptism. lib. 1. cap. 1. col. 79. & lib. 6. cap. 1. col. 161. lib. 2. contr. epistol. Parmenian. cap. 13. col. 44. & 45. & in Sermon. ad Cæsareen. Eccles. plebem num. 4. col. 620. opp. tom. 9. edit. Maurin. Venet. 1733.* memorant characterem dominicum, seu sacramentalem, per quem Christiani distinguuntur. Falsus igitur est Van Espenius *par. 2. Jur. eccles. tit. 1. de Sacram. in gener. cap. 1. num. 11. & 13.*, cum apud Patres, aut in antiquis canonibus de hoc characterē nihil solidi occurrere asseverat, adeo ut antiqui scholastici, cum pro characterē pugnarunt, tantum niti potuerint Decretali Innocentii III. *in cap. 3. de Baptismo*, qua expresse definitum est, Baptismo imprimi characterem.

§. XII. Rursus alia sacramenta singulis sunt necessaria vel omnino, *necessitate mediæ*, ut inquirunt, ita ut sine illis nemo æternam salutem consequi possit, qualia sunt Baptismus, qui necessarius est omnibus, ac Pœnitentia, quæ est necessaria iis, qui post Baptismum crimen aliquod perpetrarunt; vel sola *necessitate præcepti*, quo fit ut contemni quidem, aut oblata refutari sine animæ detrimento nequeant, at, eorum suscipiendorum non oblato loco, impune omittantur. Hujusmodi sunt Confirmatio, Eucharistia, & Extrema Unctio. Reliqua duo sacramenta, Ordo scilicet, & Matrimonium, necessaria quidem sunt universo corpori Ecclesiæ, non tamen singulis, cum nulla necessitas cogat singulos homines aut ordines suscipere, aut nuptias conciliare (1).

(1) Conc. Tridentinum *Sess. 7. Can. 4. de Sacramen.*

§. XIII. Omnia sacramenta ministrum postulant, & subjectum, illum scilicet, qui ea conferat, &

illum, qui ea suscipiat. Utrumque soli homines præstant (1); sed non omnis homo ea conferendi habet potestatem, verum ii tantum, quibus id munus divina, & ecclesiastica auctoritate datum est (2). Generatim sacramenta conferre Episcoporum est, & Sacerdotum. Quædam tamen exigunt ministrum consecratum, quædam ministrum quemlibet habere possunt (3). Consecratum ministrum sacramenta omnia postulant, excepto Baptismo, qui à quocunque collatus valet (4), & excepto matrimonio, si vera est opinio illorum, qui putant, ejus ministros esse ipsos contrahentes (5).

(1) Quæsitum est in scholis, num soli viatores homines, an etiam Cælitæ, atque Angeli sacramentorum ministri sint? Certe viatoribus tantum hominibus id munus à Christo datum, sacræ literæ ostendunt, quod præ ceteris animadvertit Chrysostomus *de Sacerdot. lib. 3. num. 5. opp. tom. 1. pag. 383. edit. Montfauconii Paris. 1718.* ideoque ab eo ministerio Cælitæ, atque Angelos exclusos habere debemus; quamquam, uti docet D. Thomas *par. 3. quæst. 64. art. 7.*, possit Deus, ubi velit, etiam Angelis extra ordinem hoc munus committere.

(2) Concilium Tridentinum *Sess. 7. Can. 10. de Sacram.*

(3) Discriminis ejus causas accurate, cum primis, enucleateque nuper illustravit V. Cl. Fr. Hermanus Dominicus Christianopolus Ord. Præd. in libro *della Nullità delle assoluzioni ne' casi riservati cap. 2. sect. 1 §. 3. pag. 142. seq.*

(4) *Can. 21. 23. 24. de Consecr. dist. 4.*

(5) De hac quæstione suus erit agendi locus paulo post, cum de matrimonio disputabimus.

§. XIV. In conficiendis sacramentis Ministri media tantum salutis exhibent, & tractant, neque suam gerunt personam, sed Christi, qui eadem instituit, & à quo vis eorum procedit (1). Quare sive bonis, sive pravis imbuti sint moribus, sacramenta conficiunt, & conferunt, modo id faciant, quod in sacro illo expendo munere catholica Ecclesia fieri jubet. Hinc mali ministri sibi quidem æternam perniciem, & mortem afferunt, cum sancta trac-

tant impure, sed impedire non possunt fructum gratiæ, qua donantur, qui sacramenta recte suscipiunt (2).

(1) Concilium Trident. Sess. 7. de Sacram. Can. 12. & Sess. 7. de Baptism. Can. 4. Magnum quidem est baptismus, inquit S. Joan. Chrysostomus Hom. 3. in 1. ad Corinth. n. 2. pag. 18. tom. 10. ed. Paris. 1732., sed non illud magnum facit is, qui baptizat; sed qui in baptismate invocatur. Confer. etiam S. Augustinum de Baptismo Contr. Donat. lib. 3. cap. 10. col. 113. & Contr. Crescon. lib. 3. cap. 8. col. 439. tom. 9. ed. Venet. 1733., & S. Gregorium Nazianzenum Orat. 40. in S. Baptisma p. 656. tom. 1. opp. ed. Paris. an. 1690. Atque huc spectat S. Joannes I. 33., & S. Paulus I. ad Corinth. I. 11. & seq. & III. 4. & seq.

(2) Memento ergo, ait Augustinus lib. 2. Contr. liter. Petil. cap. 47. col. 253. tom. 9., Sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint. Et tract. 5. in Joan. num. 18. tom. 3. part. 2. col. 328. opp. ed. Venet. cit. Dedit baptismum, inquit, Judas & non baptizatum est post Judam, dedit Joannes, & baptizatum est post Joannem. Quia si datus est à Juda baptismus, Christi erat; qui autem à Joanne datus est, Joannis erat; non Judam Joanni, sed baptismum Christi, etiam per Judæ manus datum, baptismum Joannis, etiam per manus Joannis dato, recte præponimus. Atque hæc causa erroris fuit. Novatianis, Donatistis, S. Cypriano, & ceteris, quod non distinguentes externum sacramenti opus humanum ab interno effectu divino, perperam existimarunt, effectum sacramenti necessarium ab homine ministrante, non à sanctificante Deo procedere, uti observat Augustinus de Baptism. Contr. Donatist. lib. 6. cap. 1. col. 161. tom. 9. edit. indic.

§. XV. Quamquam autem sacramenta opus non habeant Ministri sanctitate, postulant tamen ejus intentionem, hoc est deliberatam voluntatem id, quod agitur, conficiendi (1). Quam intentionem scholæ triplicem faciunt, *actualem*, quæ præsto est, cum ad id, quod agimus, animum appellimus, & nihil omnino aliud cogitamus; *virtualem*, quæ adesse dicitur, cum ad aliquid primum animum ad-junximus, neque postea voluntatem hanc revocavi-

mus, sed adhuc in ea perseveramus, licet aliud cogitemus, cum rem ipsam agimus; denique *habitualementem*, quam habet, qui nulla animi deliberatione, sed tantum consuetudine proclivis ad sacrum ministerium, atque alio distracto animo sacramentum administrat. Sane *actualis* voluntas efficacissima est, *virtualis* sufficit ad vim sacramenti, *habitualementem* autem plane inutilis est (2).

(1) Conc. Tridentinum Sess. 7. Can. 11. de Sacram.

(2) S. Thomas part. 3. quæst. 64. art. 8. sufficere ait *habitualementem* intentionem ad perfectionem sacramenti, sed ei voluntas *habitualementem* est, quam nos hodie *virtualem* appellamus.

§. XVI. Nam sacramentalis actio humano modo fieri debet; scilicet non more pecudum, sed certo, ac deliberato animo, quod est proprium hominis, qui particeps rationis est. Atqui modum humanum non præstat habitualis intentio, quam habent etiam amentes, dormientes, ebrii, qui certe non humano agunt modo, nec cum judicio rationis, quidquid agunt. Ferri voluntas debet in ea, quæ Christus jussit, quæque facit Ecclesia (1), eaque in hoc opere conficiendo seria, ac deliberata esse debet (2). Nam sacramenta mimice, & per jocum, aut dicis causa administrata nulla, & inania sunt.

(1) Concilium Florentinum in Instruct. ad Armenos apud Labbæum tom. 18. Concil. col. 547. edit. Venet., Conc. Tridentinum Sess. 7. de Sacram. in gener. Can. 11. Hinc inter ceteras propositiones ab Alexandro VIII. proscriptas illa etiam refertur: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendo quod facit Ecclesia.* Quamquam vero Minister sacramentum conficiens debeat intendere, quod facit Ecclesia, necesse tamen non est, eum etiam intendere id, quod ipsa intendit Ecclesia, quæ per illum actum verum conferri sacramentum, & gratiam sacramentalem docet. Scilicet si qui improbus Minister intus inclusa cogitatione putet, sacramentum non eam vim habere, quam habere censet Ecclesia, sed tamen serio velit hos ipsos, quos Ecclesia adhibet, externos ritus peragere,

hæc intentio faciendi id, quod facit Ecclesia, non quod ea intendit, satis quidem habetur ad vim sacramenti. Audiendus ea de re D. Thomas in *Summ. part. 3. quæst. 64. art. 9.* cujus hæc verba sunt: *Si quis patiatur fidei defectum circa ipsum sacramentum, quod exhibet, licet credat, per id, quod agitur exterius, nulum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat, quod Ecclesia catholica intendit per hujusmodi, quæ exterius aguntur, præbere sacramentum; unde non obstante infidelitate, potest intendere facere id, quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse, & talis intentio sufficit ad sacramentum.* Ita Ecclesia ratum firmum habuit Baptismum collatum à Pelagianis, licet ipsi non cogitarent de delendo originali peccato, quod negabant; & ita S. Pius V. approbavit baptismum Calvinianorum, licet ipsi intentionem non haberent baptizandi in remissionem peccatorum. Nam ad sacramenti integritatem nihil interesse docet Augustinus de *Baptism. lib. 7. cap. 53. col. 202. opp. tom. 9. cit. edit. Venet.*, quæ si fides ministrorum. Confer etiam eundem Augustinum *Ep. 98. ad Bonifac. num. 5. col. 265. tom. 2. ed. Ven. 1729.* Ambrosius Catharinus è Dominicanorum familia in eo, quem in vulgus edidit, cum Tridentina Synodus haberetur, libello de *Intentionis externæ sufficientia*, contendit, ad sacramentum rite, & recte administrandum satis esse, quod Minister intentionem habeat serio perficiendi ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur, quamquam interius dicat, se nolle facere, quod facit Ecclesia, modo exterius serio agat, nulloque signo pravam suam voluntatem ostendat. Sententia hæc à Tridentina Synodo damnata non est, sicuti monet Card. Palavicinus in *Histor. Conc. Trid. lib. 9. cap. 6. num. 2.*; sed tamen à decreto Alexandri VIII., cujus nunc facta mentio est, grave vulnus accepit, uti inquit Benedictus XIV., qui de *Synod. diæces. lib. 7. cap. 4.* ea de re accurate disputat. Sunt tamen, qui Catharini sententiam ita explicant, ut eam nullo modo proscriptam, atque improbatam fuisse defendant, & hi præsertim sunt Hyacinthus Serry in *Vindic. Catharin.*, Juvenius de *Sacram. dissert. 1. quæst. 5. art. 3.*, Drouvenius de *Re Sacrament. lib. 1. quæst. 7. cap. 3. sect. 2. §. 1. & 2.*

(2) Lutherus *lib. de Captivitat. Babylon. cap. de Baptismo*, quique ejus deliramenta sequutus est, Kemnitiuſ *par. 2. Exam. Conc. Trident.* etiam per jocum collatum sacramentum valere existimarunt. Sed gravissimum errorem damnavit Leo X. in *Bulla Exurge Domine 44. art. 12. pag. 489. tom. 3. part. 3. Bullarii Romani ed. ultim. indic.*, & Concilium Tridentinum *Sess. 14. de Sacram. penit. Can. 6.* Quod de S. Athanasio narrat Socrates *Histor. eccles. lib. 1. cap. 15. pag. 44.* &

Sozomenus *lib. 2. cap. 17. pag. 67. ed. Vales. Cantabrig. 1720.*, id vel falsum est, vel si etiam verum sit, baptismus ab Athanasio non per jocum, sed serio, ac vere collatus haberi debet, sicuti observant PP. Maurini in *Vit. Athanasii tom. 1. pag. 9. edit. Patavii 1777.* Fabulosum est etiam, quod de mimico Genesii, ac Dioscori baptismo narratur; qua de re vide Juvenium de *Sacram. Dissert. 1. quæst. 6. cap. 1. de Sacram. in genere.*

§. XVII. Nec tantum dantis, sed etiam accipientis sacramentum intentio est necessaria, ut illud valeat. In infantibus, & perpetua amentia laborantibus nulla voluntate opus est; sed hi in fide, in voluntate Christi, & Ecclesiæ sacramentum recte suscipiunt (1). Adulti, qui integra mente sunt, habere debent intentionem sacræ in Ecclesia rei suscipiendæ (2); iis vero, quos ratio defecit, vel quod in amentiam inciderunt, vel quod vi graviore morbi opprimuntur, sacramenta tribuit Ecclesia, cum in vitæ discrimine versantur, modo, cum bene valebant, sacramenti suscipiendi voluntatem significaverint (3).

(1) *Can. 7. 8. & 74. dist. 4. de Consecr. cap. 3. de Baptismo*, Conc. Tridentinum *Sess. 7. de Baptismo. Can. 13. & 14.* Catechismus Romanus *part. 2. cap. 2. §. 33.* S. Thomas in *Summa part. 3. quæst. 68. art. 9.*

(2) Quamquam enim sacramentum accipiens patiatur actionem, quam Minister exercet; non est tamen, inquit D. Thomas in *Summa part. 3. quæst. 68. art. 7.*, passio illa coacta, sed voluntaria, & ideo requiritur intentio recipiendi id, quod ei datur. Vide etiam Decretalem Innocentii III. in *Cap. 3. de Baptismo.*

(3) Concilium Arausicum I. *Can. 12.* apud Labbæum *tom. 4. col. 703. ed. Venet. S. Leo M. Ep. 84. ad Theodor. Episc. cap. 4. pag. 329. part. 2. opp. edit. Romæ 1755.* S. Thomas *Opusc. 65. §. de Extrem. unct. & in Summa part. 3. quæst. 68. art. 12.*, Catechismus Romanus *part. 2. cap. 2. §. 39.* Rituale Pauli V. *Tit. de Baptismo Adultorum.* Quod si voluntas, quam pridem habebat æger, aut amens, ita incerta sit, & obscura, ut nemò de ea testimonium ferre possit, tunc morienti danda potius, quam deneganda sacramenta, cen-